

Museus d'història i interdisciplinarietat. L'exemple del Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí

TERESA BLANCH I BOFILL
Directora del Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí

1

1. Exposició *Tertúlies literàries*. Fotografia: Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí

Los museos de historia custodian colecciones muy diversas que les permiten realizar diferentes interpretaciones y posicionarse dentro de su contexto territorial como observatorios y laboratorios de los cambios sociales, como espacios importantes de conservación de la memoria y como verdaderos dinamizadores culturales. Desde esta perspectiva, en este trabajo se quiere poner de manifiesto el papel que pueden desempeñar hoy en día los museos de historia en el desarrollo del territorio donde están ubicados. Priorizando el valor de uso de los objetos que conforman sus colecciones y poniendo de manifiesto su potencial en el trabajo interdisciplinar, pueden tener un papel relevante en la recuperación de la historia.

The diversity of the collections they care for allows history museums to engage in diverse interpretations. It also lets them adopt positions in their local context, as observatories and laboratories of social change, as important spaces for conserving the memory, or as cultural dynamos. From this perspective, this work emphasises the potential role of today's history museums in developing their local areas. By prioritising the value in use of the objects in their collections and by demonstrating their potential in interdisciplinary work, they can play an important part in the recovery of history.

INTRODUCCIÓ

Els museus d'història custodien, des de fa molt temps, col·leccions molt diverses que els permeten realitzar diferents interpretacions i posicionar-se dins el seu context territorial com a observatoris i laboratoris dels canvis socials; com a espais importants de conservació de la memòria i com a veritables dinamitzadors culturals.

Si analitzem quins han estat els elements patrimonials del món occidental que han persistit en el temps com a elements d'identitat de les cultures que ens han precedit al llarg de la història (León, 1995: 54-65), podem veure que per a les primeres civilitzacions, l'element constitutiu és el temple; per a la societat grega és el teatre; per als romans, l'àgora; per a la societat medieval són els monestirs i els castells; en el Renaixement, el palau i per als romàntics, la natura. En aquest sentit, ¿pot ser el museu el complex cultural més emblemàtic de la societat contemporània? Deixant aquest interrogant a l'aire, en aquest treball es proposa el museu com la institució que tracta el patrimoni en termes de col·lectivitat i territorialitat, com un element d'identitat i de pertinença a l'entorn.

El patrimoni entès com a document històric serveix d'instrument per al coneixement, el benestar, la creació de ciutadania i darrerament és, també, una eina que genera riquesa. Aquest patrimoni integrat i contextualitzat amb l'entorn és un factor de desenvolupament territorial, generador de

processos dinàmics i integradors d'una col·lectivitat oberta a la influència dels impactes culturals que ens comporta el procés de globalització. En aquest context és important treballar amb els principis de la interdisciplinarietat, la participació, la creativitat i el desenvolupament del territori. Com diu la saviesa popular, *«hom aprèn d'allò que coneix i estima»*.

Des d'aquesta perspectiva, en aquest treball es vol posar de manifest el paper que poden jugar avui els museus d'història en el desenvolupament del territori on són ubicats. Prioritzant el valor d'ús dels objectes que conformen les seves col·leccions i posant de manifest el seu potencial en el treball interdisciplinari, poden tenir un paper rellevant en la conservació de la memòria i, per tant, en la recuperació de la història. Analitzarem com els seus espais expositius poden ser, a més a més, espais de reflexió que ajudin a trobar l'equilibri entre les cultures i els territoris, i com es pot desenvolupar un paper significatiu en la planificació del territori i treballar per esdevenir observatoris i laboratoris dels canvis socials d'aquest segle XXI, revitalitzant el patrimoni i retornant-lo a les seves comunitats.

CONSERVAR MEMÒRIA ÉS RECUPERAR HISTÒRIA I CONSTRUIR FUTUR

Alguns dels components que cal tenir en compte avui en un museu són: la societat, la planificació museística, el continent i el contingut, i per tant poden ser molt significatius els criteris de l'antropologia, atès que prioritzen el valor testimonial que porta implícit l'element patrimonial. Tan importants han de ser les peces d'èpoques llunyanes com les peces actuals. Hem

de tenir present que els museus del segle XXI han d'atendre un públic molt més ampli que temps enrere i que integra sectors socials molt diversos.

2, 3, 4, 5 i 6. Jaciment romà de Ca n'Oriol de Rubí.
Fotografia: Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí

Repescant la definició que ens plantejava el museòleg francès G.H. Rivièrre (Rivièrre, 1980: 191) de l'ecomuseu: «un mirall on la població es mira, per a reconèixer-s'hi, on hi busca l'explicació del territori on està lligada, juntament a les poblacions que l'han precedit, en la discontinuïtat o la continuïtat de les generacions. Un mirall que aquesta població ofereix als seus hostes, per fer-se comprendre millor, amb el respecte vers el seu treball, els seus comportaments i la seva intimitat. Una expressió de l'ésser humà i de la natura, una expressió del temps, una interpretació de l'espai, un laboratori, un conservatori i una escola», veiem que revisada i aplicada als paràmetres de la societat actual pot ser-nos d'utilitat com a punt de partida per entendre els processos museístics actuals.

La nova museologia, que es troba continguda en la definició anterior, conté un sistema de valors que s'expressen mitjançant una museografia que interpreta l'objecte i motiva a l'acció comunitària. Alguns dels principals paràmetres que cal tenir en compte en l'aplicació de la museologia d'avui són: la democràcia cultural, el treball pluridisciplinari, la relació entre territori i població, la interactivitat i el diàleg entre els subjectes per tal d'aconseguir trobar un discurs que porti a la reflexió.

Els museus d'història, que han estat la base per a la conservació del patrimoni durant molt de temps, avui en dia i davant l'especialització que caracteritza la nostra societat, tendeixen a adoptar un caràcter singular i

propi. Alguns d'ells es defineixen com a museus de ciències naturals, altres com a museus d'arts i oficis, com a museus de la ciència i de la tècnica, com a ecomuseus, com a museus d'art, d'arqueologia o com a museus de societat, entre d'altres. Sigui quina sigui la denominació o classificació que hi donem, són museus d'història; espais on s'han emmagatzemat i exposat les diverses col·leccions d'objectes patrimonials que identifiquen i expliquen les diferents comunitats que han ocupat un determinat territori al llarg de la història, i que ens permeten recuperar memòria, i, per tant, un tros d'història.

La classificació dels museus segons les seves col·leccions pot ser interpretada de diferents maneres: pel seu valor en mostrar l'evolució tecnològica de la societat, pel valor artístic, singular, original o pel seu valor d'ús. Avui, en el cas dels museus d'història, hem de poder interpretar i reflexionar sobre les col·leccions prioritzant el seu valor d'ús, i treballar amb metodologies participatives que ens permetin incrementar-ne la recerca, a més d'interpretar i d'interrelacionar la comunitat i el territori amb totes les seves vessants socials. Un tors escultòric d'un museu d'arqueologia és una peça que porta implícit l'ús decoratiu d'abans i d'ara; una roda de molí del neolític porta implícit l'ús de moldre el gra com fa avui en dia una fàbrica. Segons els criteris que s'apliquin a l'hora d'interpretar els objectes d'un museu d'història, podem establir la classificació de les seves col·leccions; els objectes poden tenir molts o pocs anys de vida, però totes les peces són necessàries per poder explicar la història dels nostres avantpassats, per poder tenir la seqüència cronològica completa: qui coneix els seus orígens no perd la identitat i pot afrontar millor el present i el futur; conservar la memòria és recuperar història i construir futur.

Actualment els museus, en més gran o més petita mesura, són també museus de societat, tenint en compte que totes les peces que en conformen les col·leccions tenen implicacions socials; i per aquest motiu l'antropologia també hi ha de poder jugar un paper important.

Tal com diu l'arquitecte i urbanista Carles Llop (Llop, 2004: 13-19), la consciència sobre els valors d'allò que constitueix la nostra memòria, els signes identitaris d'allò que som, els referents tangibles que hem heretat i assimilem en el decurs generacional, formen el nostre patrimoni. Patrimoni és, doncs, un concepte carregat d'intensitat vital i de profunditat històrica.

Tanmateix, la memòria no és suficient per salvar el patrimoni de la història, ens calen els testimonis físics i materials. Així doncs, l'interès ancestral per conservar les fites visibles d'aquesta memòria ha constituït un gruix de monuments i peces conservades i protegides, però també maltractades, que formen allò que hem denominat els béns culturals. Uns béns que, a més del seu valor específic, constitueixen els referents per

entendre la cultura i la comunitat que els ha produït; escenaris, en definitiva, de la memòria, paisatges del coneixement.

ELS MUSEUS: UN ESPAI DE REFLEXIÓ

El museòleg Luis Fernández (www.nuevamuseologia.com.ar/RafaelYunen.htm) considera que actualment un museu és una institució cridada a ser el centre de la vida cultural del demà, a partir de la conservació d'un patrimoni que ha de reviure i no ser un malalt conservat en un «mausoleu» inaccessible per a la majoria.

Cada dia som més els qui pensem que el museu pot fer de mediador cultural, tot potenciant els espais de trobades culturals i la participació. El museu ha de ser, també, un espai per a la reflexió sobre la societat contemporània sense oblidar la identitat local, treballant sota dos principis: identitat i alteritat. Alguns museòlegs ja parlen, en aquest sentit, del museu del futur com «El Museu diàleg».

Avui, el disseny cultural del territori i la modernització de la gestió dels projectes de patrimoni són la idea de vertebració territorial dels projectes culturals. Per aconseguir-ho, cal remarcar la importància de la recerca i la conservació en les activitats principals del museu, i buscar una vinculació més forta amb els centres de recerca i les universitats.

Hem de treballar per canviar l'imaginari col·lectiu i fer que els museus concebuts com a cementiris d'objectes o espais d'avorriments passin a ser considerats espais vius de relació; institucions que vetllen per la recerca, la conservació i la difusió de la memòria i de la història d'un territori i d'una gent, a partir dels testimonis objectuals, sense els quals ens seria més difícil transmetre aquests paisatges del coneixement. Els museus han de treballar pensant que les noves generacions en prendran el relleu i seran les continuadores de la nostra memòria i, per tant, de la història. L'exposició permanent del Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí: *Rubí, riera d'identitats. Un passeig per la història de la ciutat* acaba el discurs expositiu amb un text que ens ha de permetre reflexionar sobre el què es diu en aquest article: «*La Riera no s'acaba aquí... I la història de Rubí i la seva gent, tampoc. Les noves generacions de rubinencs i rubinenques prendran el relleu i seran les continuadores de la nostra memòria. El futur serà una cruïlla de noms diferents que es trobaran, es creuaran i s'acabaran barrejant, perquè Rubí és avui una RIERA D'IDENTITATS*».

Treballar amb rigor no està renyit amb treballar plegats amb d'altres: professionals-voluntaris, aficionats, col·lectius associatius, món universitari, etc. Aquesta barreja ens permet apropar el patrimoni i el coneixement més tècnic a les diferents capes socials i als diferents segments de la societat.

D'altra banda, és segur que ajuda a obrir les portes del museu a molta més gent, i que els objectes i el patrimoni ens poden permetre col·laborar en programes de proximitat i de socialització; en definitiva, es tracta de potenciar la idea del museu com un espai vital. La identitat cultural d'una col·lectivitat també es renova i enriqueix a través del contacte amb les tradicions i valors dels altres: identitat i diversitat cultural són inseparables.

MULTIPLICACIÓ DE VEUS

Fent un breu recorregut cronològic per la història de la museologia, veiem que al llarg del segle XVIII és quan té lloc la simbiosi entre col·lecció i història, i això afavoreix el naixement d'una memòria col·lectiva en què les col·leccions privades passen a ser patrimoni comú i adquireixen una

dimensió jurídica i institucional. És en aquest moment que es renuncia a la propietat privada de les obres d'art perquè es converteixin, definitivament, en patrimoni universal; i aquest patrimoni, en tant que és considerat universal, adquireix també el seu caràcter de tresor sagrat.

En el segle XIX es dona pas a les poètiques modernes de la subjectivitat, del naturalisme i del realisme. Durant el segle XX, a partir de les primeres crisis de la societat industrial, apareix la nova museologia que ens aporta el concepte dels museus de territori.

Al segle XXI podem parlar de la museologia de l'objecte i de la idea, amb els museus de la ciència, de la tecnologia i de la indústria; dels nous espais de les arts, amb els museus d'art modern i d'art contemporani; i de la museologia de l'enfocament o punt de vista, amb les exposicions-espectacle, la reconstrucció d'ecosistemes i els ecomuseus.

Per la seva part, Hainard afirma (Hainard, 1989) que el patrimoni és un invent fet per oblidar, i que qui és capaç de controlar el passat també controla el futur, al mateix temps que qui controla el present controla el passat. Així, doncs, el patrimoni es pot entendre com un concepte carregat d'intensitat vital i de profunditat històrica en què la memòria és important, però no suficient, per entendre la cultura i la població que els ha produït, per això cal conservar alguns elements que seran els testimonis que conformen les col·leccions.

Hainard, en les seves intervencions en diferents ponències i amb els seus propis muntatges expositius, continua sent una de les veus més crítiques amb la museologia etnològica, creant un llenguatge expositiu que qüestiona l'objecte i els continguts de l'exposició. La seva museologia ens interroga sobre la funció museística i crea exposicions temàtiques presentades com un relat en què l'objecte no pretén ser la vedette, sinó un element més dels continguts que es volen transmetre. Ens formula un seguit de qüestions, com per exemple: *qui parla en el museu? El museu ha de ser l'espai de des-construcció de la cultura? Segons aquest museòleg, les dues preguntes que s'han de fer els visitants d'una exposició o d'un museu al finalitzar una visita són: per què penso com penso?, i per què dic el que dic?*

Un museu pot ser una enciclopèdia on l'exposició ha de servir per construir una història i els objectes, per reforçar aquesta construcció; l'important és la reflexió, i les exposicions només han de ser espais de referència. El museu ha de fer de mediador cultural, ha de permetre el fòrum de trobades culturals i la participació. Treballar amb programes que estimulin i ajudin al pensament, on interactuin diferents col·leccions. Cal començar a treballar de forma interdisciplinària: història, arqueologia, antropologia, art... recórrer a les noves tecnologies i a les xarxes i salvar

7, 8 i 9. Exposició *Els primers passos de la televisió a Rubí*. Fotografia: Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí

10. Exposició *La taula i la festa*. Fotografia: Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí

les distàncies geogràfiques -del global al local-. Cal, igualment, establir xarxes de cooperació amb altres museus del món seguint la dinàmica social actual. Dins d'aquesta perspectiva, la institució museística ha d'estar oberta a la recerca, afavorir la llibertat individual i col·lectiva, treballar sobre la base del diàleg, ser un espai de treball experimental, inclouent-hi l'art contemporani; ha de ser un espai de participació directa i de cooperació on es potenciïn les reflexions creuades.

CONCEPTE DE PROXIMITAT I LLUNYANIA. ELS MUSEUS I LA PLANIFICACIÓ DEL TERRITORI

Els museus d'història, per la seva complexitat i diversitat de tipologies de col·leccions i pel fet d'acumular testimonis objectuals de les diferents comunitats que ens han precedit, porten les tres «M» dels museus de societat: *Memòria*, *Multiculturalisme* i *Mestissatge*, tal com esmenta el director de comunicació del Museu de la Civilització del Quebec, Yves Bergeron en la presentació de la seva ponència a Barcelona («Els museus d'etnologia i de societat a debat», Febrer de 2005 a Caixa Fòrum, organitzades per la Universitat de Barcelona i l'Institut Català d'Antropologia amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya).

Segons el filòsof Daniel Innerarity, durant la seva intervenció en la seva ponència *Aproximació a la proximitat: La Cultura comunitària en l'acció local*, el mes de febrer de 2006 a la Diputació de Barcelona, cal passar de l'espai com a lloc natural a l'espai com a producte social: cada societat produeix el seu propi espai. Actualment s'imposen les lògiques de la mobilitat de l'espai plural: diferents espais en un sol lloc. S'ha transformat el concepte de proximitat i llunyania, i el poder que abans era a la

cort, avui està en l'espai mediàtic. L'espai ha perdut la seva forma estàtica; podem trobar nòmades i sedentaris a totes les cultures; el territori ha deixat de ser un espai tancat; desapareix el mite de la comunitat veïnal i apareixen els veïnats psíquics: mòbils i noves tecnologies. Aquesta nova forma d'experimentar l'espai comporta un tracte més individualitzat amb el territori, i les comunitats tenen distàncies superposades.

Davant d'aquestes transformacions, no podem obviar que la museística ha de canviar els seus discursos i adequar-los a la demanda de la societat actual. Els visitants poden aprendre i gaudir senzillament amb el patrimoni. Treballar per gaudir amb el patrimoni, per ensenyar a valorar i respectar el que això significa, per donar-nos a conèixer a l'altre... és una tasca difícil però possible.

Els museus poden ser un instrument clau per arribar a sensibilitzar, educar i donar a conèixer les cultures i la història als visitants, dins un espai d'equilibri que permeti la sostenibilitat de les cultures i els territoris. També poden ser importants per ajudar a fixar població en els territoris que pateixen un greu procés de despoblament.

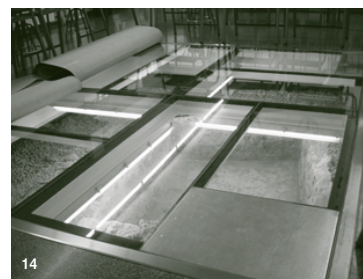
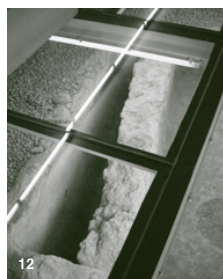
Si les funcions de conservació, recerca i difusió eren considerades tradicionalment com a elements bàsics de qualsevol institució museística, avui es veuen enriquides amb una nova funció que pretén convertir el museu en l'escenari on es pot manifestar la relació existent entre els visitants i la seva història, així com la relació amb d'altres cultures que s'han conservat al llarg del temps, juntament amb els seus valors, tradicions i sabers.

D'altra banda, el paper dels museus en la gestió del territori ha de ser un fet rellevant i ha de passar per convèncer els principals «ens gestors» que la implicació del museu en aquesta planificació del territori servirà per ajudar a molts altres col·lectius de professionals que hi treballen. El museu ha de poder fer un bon seguiment i un control de les cartes arqueològiques, elaborar informes vinculats a les excavacions que es realitzin en el territori; prioritzar els treballs de recerca sobre les peces de les col·leccions de què disposa; fer estudis singulars; treballar i arxivar la planimetria relacionada amb el patrimoni arqueològic i arquitectònic; elaborar informes de patrimoni vinculats al Pla Especial i Catàleg de Patrimoni; difondre la història dels elements de patrimoni arquitectònic, arqueològic i natural; produir reportatges fotogràfics o d'altres mitjans; elaborar i actualitzar els inventaris de patrimoni; portar al dia les bases de dades documentals tant d'elements patrimonials *in situ* com de les col·leccions; entre d'altres funcions.

En l'àmbit territorial, és important treballar en exposicions temporals conjuntament amb altres persones i col·lectius del territori, i amb diferents

11. Exposició *Juguem?* autor Pep Borràs. Fotografia: Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí
12, 13 i 14. Restes arqueològiques museografiades i integrades en el parc dins l'IES L'Estatut. Fotografia: Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí

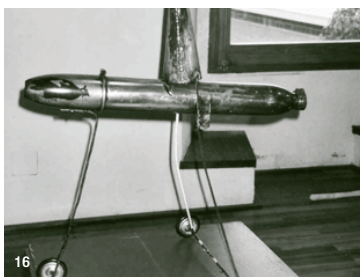
institucions. Aquesta col·laboració serveix per apropar diferents col·lectius socials al museu i per tant al patrimoni i a la cultura. Han de ser un punt clau d'apropament als ciutadans per tal que sentin l'espai del museu una mica més seu. A partir de les exposicions temporals es poden, a més, elaborar programes específics centrats en el territori i les persones.

POSSIBLES FUNCIONS DELS MUSEUS I EL PATRIMONI EN EL CONTEXT ACTUAL

El segle XXI arrenca en un context social canviant i ens planteja reptes que, de ben segur, són nous per a tots nosaltres i en què els museus han de ser capaços d'actuar per donar-hi resposta. El museu té el privilegi de ser l'exponent i el recipient dels elements patrimonials de diferents comunitats. El patrimoni i els museus ens permeten treballar sobre la influència dels impactes culturals que comporta el procés de globalització en què estem immersos.

Cal remarcar, des d'aquesta perspectiva, la multiplicitat de possibles funcions que poden tenir els elements patrimonials i artístics, i les accions específiques que es poden derivar de les exposicions temporals: la terapèutica, la pedagògica, la política, la socioeconòmica, la turística, la comercial, la d'investigació, en són algunes. El resultat d'alguns treballs realitzats en aquesta línia de multiplicitat de funcions del patrimoni permet establir el discurs programàtic en tres línies principals: projectes d'autoestima, projectes per revalorar el saber fer i projectes d'identitat i socialització. Aquestes línies es concreten en el cas del Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí de les maneres següents:

1.- Projectes d'autoestima. És força interessant poder treballar amb grups de salut mental i amb grups d'inserció sociolaboral de persones amb discapacitats psíquiques. El treball es desenvolupa a partir d'una exposició temporal, organitzada conjuntament amb un artista. El propòsit és donar eines per al coneixement i el gaudi d'obres d'art contemporani: diferenciar una escultura d'un *ensemble*, d'un *collage*, d'una poesia visual, d'una instal·lació o d'una arquitectura; diferenciar mètodes i tècniques d'expressió i de creació artística; desenvolupar un cert interès per aquest tipus d'activitats; veure aplicat el concepte de reciclatge de residus –escombraries–; prendre consciència que tots nosal-

15. Exposició permanent del Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí: *Rubí, riera d'identitats. Un passeig per la història de la ciutat*. Fotografia: Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí

16. Exposició *Juguem?* artista Pep Borràs. Fotografia: Castell-Ecomuseu Urbà de Rubí

tres podem ser capaços de desenvolupar la creativitat a partir de l'observació i la confiança individual, etc. Les diferents accions programades es porten a la pràctica treballant conjuntament amb els professionals dels sectors de salut mental i d'inserció sociolaboral per als quals l'objectiu primordial és potenciar l'autoestima dels participants.

La metodologia que s'aplica és la participació activa, on el propi artista fa els guiatges, els quals van acompanyats d'uns tallers, i cada persona del grup realitza una obra –per exemple un *collage*–, per tal que els participants, a més de manipular les obres, puguin crear-ne una de nova i d'aquesta manera reeixir en els objectius marcats per tots els professionals. Aquest treball fa possible que els participants desenvolupin la seva capacitat creativa a la manera de l'artista que ha produït les obres que han vist i que alhora els ha fet el guiatge i el taller. Aquest aprenentatge directe els permet entendre el procés creatiu que hi ha al darrere de qualsevol peça d'art d'aquell estil concret, perdre una mica la por envers la creativitat i millorar la seva autoestima.

2.- Projectes de revalorar el «saber fer»: Amb aquests projectes es vol apropar col·lectius de persones interessades en una temàtica específica als professionals de reconegut prestigi en la mateixa. Així, una experiència concreta es basa en crear un grup de treball, a l'estil d'un comissariat, amb qui es prepara la temàtica, es busca i redacta la informació, s'elaboren els materials de la difusió i es seleccionen els objectes de l'exposició. L'objectiu d'aquesta experiència és recuperar el saber fer de la gent gran, adquirit en la seva trajectòria vital, i traspassar-lo a les noves generacions; alhora que els joves ensenyen a les persones grans els seus coneixements en l'ús de les noves tecnologies, com poden ser les eines informàtiques. Aquests projectes volen ajudar a recuperar l'espai social que les persones grans han perdut en aquests darrers cinquanta anys amb els canvis estructurals que ha sofert l'àmbit familiar al passar de famílies extenses a famílies nuclears i, actualment, al model monoparental.

3.- Projectes d'identitat i socialització. Com, per exemple, és el cas de treballs conjunts amb professionals dels Serveis Socials i les associacions de

Bibliografia

BOLAÑOS, M. (2002): *La memoria del mundo. Cien años de museología 1900-2000*. Gijón: Ediciones Trea, S.L.

GONSETH, M. – HAINARD, J. – KAEHR, R. (direcció) (2005): *Cent ans d'ethnographie sur la colline de Saint-Nicolas. 1904-2004*. Neuchâtel: Musée d'ethnographie.

HAINARD, J. (1989): «Objets en dérive pour "Le Salon de l'ethnographie"». *Le Salon de l'ethnographie*. Neuchâtel: Musée d'ethnographie.

LEÓN, A. (1995): *El Museo. Teoría, praxis y utopía*. Madrid: Ediciones Cátedra, S.A.

LLOP, C. (2004): «Conservació, protecció... recreació! El patrimoni en l'ordenació urbanística i la gestió del territori». *Identitats de Rubí*, núm. 3.

MONTANER, J.M. (2003): *Museos para el siglo XXI*. Barcelona: Editorial Gustavo Gili, S.A.

RIVIÈRE, G.H. (1993): *La Museología. Curso de museología, textos y testimonios*. Madrid: Akal-Arte y Estética.

SANTACANA, J. – SERRAT, N. (coordinadors) (2005): *Museografía Didáctica*. Barcelona: Editorial Ariel.

veïns a l'entorn d'un tema mitjançant una exposició. Amb aquest treball volem acostar-nos una mica més a la diversitat cultural a partir del patrimoni més proper, com pot ser el gastronòmic. Compartir i aprendre del saber fer de persones amb costums culturals diferents a través d'una experiència concreta.

El projecte consisteix a organitzar una exposició i uns guiats. Les persones que recullen i seleccionen els materials i la informació de l'exposició i en realitzen els guiats són les pròpies persones grans; per part del museu, els ajudem i els ensenem els mecanismes de funcionament d'un procés de preparació i muntatge d'una exposició temporal i com cal enfocar les visites guiades.

L'objectiu és reforçar els valors del saber fer de les persones grans i que traspassin els seus coneixements a grups pertanyents al col·lectiu jove i/o infantil. Demostrar-los que l'element patrimonial pot ajudar en el procés d'intercanvi generacional i que pot millorar la confiança del col·lectiu de les persones grans, fent que el seu saber fer esdevingui necessari i important per poder realitzar algunes de les tasques pròpies del museu.

Un altre tipus de projecte gira a l'entorn de la gastronomia. La gastronomia ha estat i és un element important en totes les cultures. La diversitat dels aliments és alhora el reflex i la conseqüència de les relacions que un grup humà estableix amb el seu medi, de com n'extreu de la terra el que la terra els pot donar. Observar on, com i amb qui es comparteix un àpat ens pot ajudar a comprendre moltes coses sobre els llaços que mantenen cohesionada una societat. Aquest tipus de projecte també pot ajudar a conèixer els mecanismes culturals de la nova societat en què vivim i sentir-nos-hi més identificats. Treballar amb el patrimoni a partir del que és conegut i, per tant, fàcil de compartir, pot permetre'ns potenciar la convivència i el coneixement mutu, a més d'afavorir les relacions veïnals i la participació en la vida social del poble o la ciutat.

Les accions que es porten a terme amb aquests tres projectes pretenen que les àrees, els serveis i les persones vinculades, mitjançant un exemple de treball conjunt relacionat amb el museu i el patrimoni, puguin introduir accions pròpies en les seves programacions habituals, alhora que permetin donar a conèixer la missió pròpia del museu.

CONCLUSIONS

Aquesta línia de treball en el si dels museus d'història ens ha portat a fer un seguit de reflexions, a partir de les quals podem reconduir algunes de les activitats que organitzem, i trobar noves fórmules que ens permetin veure el patrimoni com un element viu i útil en el processos de socialització.

Algunes d'aquestes reflexions passen per pensar com el museu hauria de treballar amb programes que estimulin i ajudin el pensament, amb una missió i una tasca comuna, però amb perfils professionals diferents, on interactuïn col·leccions d'objectes molt diversos. Potser cal concebre el museu com un espai d'exposicions temporals suggeridores, que aportin elements per poder reflexionar sobre la societat contemporània, i treballar en programes de temes específics amb l'objectiu de crear una predisposició en el visitant.

Els museus d'història haurien de formar part d'un treball comunitari que aconsegueixi apropar el patrimoni a les necessitats socials del moment, fent que el temps social fos també el temps cultural. Aquests museus poden treballar per ajudar a trobar el reconeixement: qui som, d'on venim i quins són els nostres antecedents.

Un altre repte que poden tenir avui els museus d'història és treballar en la comunitat per tal que arribi, s'adoni de la importància que pot tenir la conservació del patrimoni i s'hi comprometi, tot adquirint un veritable sentiment de pertinença de l'entorn social i cultural que l'envolta.

Des dels museus caldria buscar també mecanismes que ens permetin trobar algunes línies de treball per a establir marcs de confiança favorables a la creativitat. Hem de sortir de la tradició i atrevir-nos a fer propostes de risc i d'experimentació, pensant que els processos migratoris i els canvis tecnològics sempre aporten conflicte, però també possibles solucions.

Treballar amb paràmetres de participació, creativitat i transversalitat ens ha de servir per millorar les tasques pròpies que es porten a terme des dels museus, especialment traspasant informació, i donar-nos a conèixer entre els altres sectors de professionals així com a la ciutadania en general. El valor de document que porta implícit el patrimoni ens pot ajudar a fer que el museu sigui concebut com un espai viu.

Per acabar voldria esmentar una frase feta que em van dir a l'escola quan era molt petita, i que sempre he tingut present: *«¿De qué te sirve ser un pozo de ciencia si no tienes con qué sacarla y darla a beber?»*.